

یافته های نو در روان شناسی

سال هفتم، شماره ۲۳، تابستان ۱۳۹۱

صفحات مقاله: ۹۳-۸۱

تاریخ وصول: ۱۳۹۰/۶/۲۶ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۴/۱۲

اثر بخشی آموزش پیش از ازدواج بر انتظارات و نگرشهای زناشویی فرزندان دختر در آستانه ازدواج کارکنان شرکت ملی مناطق نفت خیز جنوب

سارا هویلی پور*

دکتر عبدالله شفیعی آبادی**

دکتر منصور سودانی**

چکیده

هدف پژوهش حاضر اثر بخشی آموزش پیش از ازدواج بر انتظارات و نگرش های فرزندان دختر در آستانه ازدواج کارکنان شرکت ملی مناطق نفت خیز جنوب بود. جامعه آماری افرادی بودند که در دوران نامزدی یا عقد قرار داشتند. برای انتخاب نمونه افراد ثبت نام شده به دو پرسشنامه انتظارات و نگرش های زناشویی پاسخ دادند. روش این تحقیق تجربی بوده و از طرح پیش آزمون - پس آزمون با گروه گواه استفاده شد. از بین نفراتی که به فراخوان پاسخ دادند ۲۶ نفر با بالاترین نمره انتخاب شدند و به طور تصادفی در گروههای آزمایشی و گواه (۱۳ نفر آزمایش و ۱۳ نفر گواه) جایگزین شدند. از هر دو گروه پیش آزمون و پس آزمون پیگیری پس از یک ماه به عمل آمد. گروه آزمایش تحت آموزش پیش از ازدواج به مدت ۷ جلسه قرار گرفتند برای تحلیل داده های آماری تحلیل کوواریانس چند متغیری (مانکوا) و تحلیل کوواریانس تک متغیری (آنکوا) استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد تفاوت گروه ها پس از آموزش از لحاظ انتظارات و نگرش های زناشویی در سطح $p < 0/05$ معنی دار و یافته ها بعد از یک ماه نیز پایدار بودند. بنابراین آموزش پیش از ازدواج بر بهبود انتظارات و نگرشها موثر بود.

واژه های کلیدی: آموزش پیش از ازدواج، انتظارات زناشویی، نگرشهای زناشویی

* دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان، دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره، اهواز، ایران. (نویسنده مسئول)

** دانشگاه علامه طباطبائی، دکترای مشاوره، استاد دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

*** دانشگاه شهید چمران اهواز، دکترای مشاوره، استادیار دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

مقدمه

ازدواج یک فرایند مهم و طبیعی در زندگی انسانهاست و در همهٔ زمانها و کلیه فرهنگ ها به شکل های مختلف وجود داشته است. با ازدواج یکی از اساسی ترین نهادهای اجتماعی یعنی خانواده موجودیت پیدا می کند و نیازهای زیستی، روانی، اجتماعی انسان تأمین می گردد که صرفاً جنبهٔ فردی ندارد. در واقع می توان گفت نهاد جامعه بر پایه ازدواج قرار گرفته است. استواری و استحکام خانواده به ازدواج و رابطه زناشویی پایدار و بنیادین بستگی دارد. بدین معنا، هرگونه تزلزل و سستی در رضایت زناشویی و یا عدم وجود یک ازدواج موفق علاوه بر آن که آرامش روانی زوجها را مختل می کند بقاء و دوام خانواده را نیز در معرض خطر قرار می دهد. ازدواج یک پدیده چند بعدی است و تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارد که از آن جمله می توان به نقش عوامل روانشناختی و اقتصادی ... اشاره کرد (فقیرپور، ۱۳۸۴). ازدواج به عنوان مهم ترین و عالی ترین رسم اجتماعی برای دستیابی به نیازهای عاطفی افراد همواره مورد تأیید بوده است. ازدواج رابطه انسانی، پیچیده و بسیارظریفی است. دلایل اصلی ازدواج عمدتاً عشق و محبت، داشتن شریک و همراه در زندگی، ارضای نیازهای عاطفی - روانی و جنسی، افزایش شادی و خوشنودی است (برنشتاین^۱، ۲۰۰۱، براون و رینولدز^۲، ۱۹۹۹، به نقل از نوابی نژاد، ۱۳۸۰). همانطور که می دانیم ازدواج یک نقطه عطف در زندگی انسان است که با آن نهاد خانواده تشکیل می گیرد، لذا آسیب وارد شدن به این نهاد، نه تنها زن و مرد را به شدت تحت تأثیر قرار می دهد، بلکه فرزندان بخصوص کودکان در این زمینه دچار مشکلات جدی می شوند (ستوده، ۱۳۹۰).

تغییر اساسی در هدفهای ازدواج مستلزم تغییر انتظارات، وظایف، نقشها و افزایش مهارت همسران برای تحقق این اهداف و نیازهاست. مطالعات و تجارب بالینی نشان می دهد که در جامعه معاصر، زوجها مشکلات شدید و فراگیری را در هنگام برقراری و حفظ روابط صمیمانه دارند و ارضای نیازهای عاطفی و روانی در جریان ازدواج یک مهارت است (برنشتاین، به نقل از نوابی نژاد، ۱۳۸۰)

امروزه با تأکید بر ازدواج به عنوان رابطه، انتظارات زناشویی نیز مورد تجدید نظر قرار گرفته است. انتظارات یکی از پنج پدیده شناختی است (پنج پدیده شناختی عبارتند از: انتظارات، ادراکات، اسنادها، استانداردها و فرضیات) که هنگامیکه تحریف شود (نادرست و افراطی باشند) در آشفتگی زناشویی سهیم است (شارپ و گانگ^۳، ۱۹۹۵) نگرش های مطلوب مهمترین سرمایه در ازدواج و زندگی زناشویی هستند و درهای مضاعف خوشی را برای زوجین می گشایند. نگرش ها در آنچه که فرد می گوید و می شنود منعکس می شود و بر ادراک او از دنیای اطرافش اثر می گذارد. نگرش ها مولفه ای عمده ای در ازدواج و اداره مسائل زندگی زناشویی هستند. نگرش ها بر احتمال ازدواج،

1. Bornstein
2. Reynolds & Brown
3. Sharp & Gang

تعیین زمان ازدواج تاثیر می گذارد (لس و پروت، ۲۰۰۱). یکی از راههای آگاهی افراد در آستانه ازدواج که بر نگرش ها و انتظارات مطلوب و نامطلوب در ازدواج و زندگی زناشویی تاثیر دارد آموختن مهارتهای لازم جهت ارتقاء روابط بین فردی از طریق آموزش به آنها می باشد و آموزش پیش از ازدواج نقش مهمی را در این راستا ایفا می کند (خمسه، ۱۳۸۲).

در زمینه تحقیقات انجام شده است در حیطه انتظارات زناشویی نوابی نژاد به بررسی رابطه بین الگوهای ارتباط زناشویی با انتظارات غیرمنطقی دبیران دبیرستان های ملایر پرداخت در این پژوهش دو پرسشنامه الگوهای زناشویی و انتظارات غیرمنطقی، توسط ۱۷۱ نفر از دبیران دبیرستان، که به صورت تصادفی انتخاب شده بودند، تکمیل و بررسی شد. نتایج نشان داد که بین الگوی ارتباط سازنده متقابل و باورهای غیرمنطقی دبیران رابطه منفی معناداری وجود دارد.

دیلون، چیز، دیکسون و الیس^۲ (۲۰۰۵) نیز به بررسی تاثیر طلاق و خشونت خانوادگی بر انتظارات زناشویی پرداختند گروه نمونه شامل ۲۹۳ دانشجوی دانشگاه بود. میانگین سنی شرکت کنندگان ۱۹/۶۷ بود. یافته ها نشان داد خشونت خانوادگی و طلاق تأثیر معناداری بر انتظارات زناشویی دانشجویان برخاسته از این خانواده ها نداشت. اما دختران و پسران در انتظارات زناشویی تفاوت معناداری نسبت به یکدیگر داشتند و انتظارات رمانتیک خود را از ازدواج پایین آوردند. شارپ و گانگ^۳ (۲۰۰۰) به بررسی تأثیر آموزش نظام دار بر اعتقادات غیر واقع بینانه و رمانتیک دانشجویان کالج در مورد ازدواج پرداختند. دانشجویان در گروه های آموزش نظام دار نسبت به گروه گواه نه به طور معناداری انتظارات رمانتیک خود را از ازدواج پایین آوردند.

هیتز^۳ (۲۰۰۵) در پژوهشی به بررسی ویژگی های والدینی دانشجویان (وضعیت زناشویی، سبک های والدینی، هماهنگی سبکهای والدینی) بر نگرشهای زناشویی دانشجویان و ترس از صمیمیت پرداخت. نتایج نشان داد، افرادی که در خانواده های دو والدی یا روابط نسبتاً نزدیک زندگی می کردند نسبت به فرزندان طلاق نگرش های زناشویی مثبت تری داشتند همچنین اولسون و گراوات^۴ (۱۹۶۸) با بررسی تأثیر دوره آموزش ازدواج بر نگرش دانشجویانی که در این دوره ها شرکت کرده بودند مشاهده کردند که این آموزش بر تغییر نگرش آزمودنی تاثیر دارد. با توجه به پیشینه پژوهش و مقدمه مطرح شده فرضیه های زیر مورد بررسی قرار گرفت:

فرضیه های تحقیق

آموزش پیش از ازدواج باعث تعدیل انتظارات زناشویی فرزندان در آستانه ازدواج کارکنان می شود.

1. Les & Parrott

2. Dillon, Chai, Dixon & Ellis

3. Heater

4. Olson & Gravatt

- ۱- آموزش پیش از ازدواج باعث تعدیل انتظارات در حیطه انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی در فرزندان در آستانه ازدواج کارکنان می شود.
- ۱-۲ آموزش پیش از ازدواج باعث تعدیل انتظارات در حیطه انتظار از زندگی زناشویی در فرزندان در آستانه ازدواج کارکنان می شود.
- ۱-۳ آموزش پیش از ازدواج باعث تعدیل انتظارات در حیطه انتظار از زندگی ایده آل در فرزندان در آستانه ازدواج کارکنان می شود.
- ۲- آموزش پیش از ازدواج باعث بهبود نگرش های زناشویی در فرزندان در آستانه ازدواج کارکنان می شود.
- ۲-۱ آموزش پیش از ازدواج باعث بهبود نگرش در حیطه ایده ال سازی زندگی زناشویی به عنوان یک رابطه بدون مشکل در فرزندان در آستانه ازدواج کارکنان می شود.
- ۲-۲ آموزش پیش از ازدواج باعث بهبود نگرش در حیطه نگرش جنسیتی و آرمانی در فرزندان در آستانه ازدواج کارکنان می شود.
- ۲-۳ آموزش پیش از ازدواج باعث بهبود نگرش در حیطه نگرش به زندگی زناشویی به عنوان یک رابطه در معرض خطر در فرزندان در آستانه ازدواج کارکنان می شود.

روش پژوهش

روش این تحقیق تجربی بوده و از طرح پیش آزمون - پس آزمون با گروه گواه استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش کلیه فرزندان دختر در آستانه ازدواج کارکنان شرکت ملی مناطق نفت خیز جنوب که در سال بودند ۱۳۹۰ مورد بررسی قرار گرفتند که در دوران نامزدی یا عقد قرار داشتند. برای انتخاب نمونه از جامعه مذکور از افراد ثبت نام شده که به فراخوان پاسخ دادند ۲۶ نفر با بالاترین نمره انتخاب شدند و به طور تصادفی ساده در دو گروه آزمایشی و گواه (۱۳ نفر آزمایش و ۱۳ نفر گواه) جایگزین شدند از هر دو گروه پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری، با فاصله یک ماه به عمل آمده آزمودنی ها به دو پرسشنامه انتظارات و نگرش های زناشویی پاسخ دادند.

ابزار اندازه گیری

در این پژوهش به منظور اندازه گیری متغیرهای مورد نظر از ابزارهای زیر استفاده شده است:

الف) پرسشنامه انتظارات زناشویی

پرسشنامه توسط امیدوار (۱۳۸۶) ساخته شده است، شامل ۳۲ سوال با گزینه های همیشه، اغلب، گاهی، بندرت، اصلا با طیف لیکرت بود حداقل نمره پرسشنامه صفر و حداکثر ۱۲۸ بود. برای تعیین روایی آن، امیدوار در سال ۸۶ این آزمون را در اختیار پنج متخصص مشاوره در دانشکده علوم تربیتی دانشگاه اصفهان قرارداد و آنان روایی محتوایی پرسشنامه را تایید کردند به منظور تعیین روایی از دو شیوه بنیادی و همبستگی درونی خرده مقیاسها استفاده شد. برای تعیین پایایی پرسشنامه انتظارات زناشویی از دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده شد برای ضرایب پایایی کل

پرسشنامه به ترتیب برابر با ۰/۹۶ و ۰/۹۴ به دست آمد که بیانگر ضرایب پایایی مطلوب پرسشنامه یاد شده می باشد.

ب) پرسشنامه نگرش های زناشویی

این پرسشنامه توسط امیدوار سال ۱۳۸۶ ساخته شده است شامل ۲۵ سوال با گزینه های کاملاً موافقم، موافقم، تا حدودی موافقم، مخالفم، کاملاً مخالفم بود حداقل نمره ۲۵ و حداکثر ۱۲۵ بود برای تعیین روایی، بنفشه امیدوار در سال ۸۶ این آزمون را در اختیار پنج متخصص مشاوره در دانشکده علوم تربیتی دانشگاه اصفهان قرار داد و آنان روایی محتوایی پرسشنامه را تایید کردند. برای تعیین پایایی پرسشنامه نگرش های زناشویی نیز از دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده شد. ضرایب پایایی برای کل پرسشنامه به ترتیب برابر با ۰/۹۸ و ۰/۹۷ به دست آمد که بیانگر ضرایب پایایی مطلوب پرسشنامه یاد شده می باشد

روش اجرای پژوهش

بعد از انجام فراخوان از افراد ثبت نام شده آزمون گرفته شد و سپس ۲۶ نفر از افرادی که بالاترین نمره را داشتند به دو گروه تقسیم شدند بلافاصله پیش آزمون از هر دو گروه به عمل آمد، سپس گروه آزمایش تحت آموزش قرار گرفت و بعد از هر دو گروه از مرحله پس آزمون و پیگیری (پس از یک ماه) مجدداً به پرسشنامه ها پاسخ دادند داده های حاصل از پژوهش با استفاده از آزمون های آماری تحلیل کوواریانس چند متغیری (مانکوا) و تحلیل کوواریانس تک متغیری (آنکوا) مورد بررسی قرار گرفتند.

خلاصه جلسات

جلسات آموزش ۷ جلسه بود که این جلسات دوبار در هفته و هر بار به مدت ۹۰ تا ۱۲۰ دقیقه برگزار شد.

جلسه اول: ابتدا مشاور، سپس اعضا خود را معرفی کردند و اهداف خود را بیان می نمودند آنگاه مشاور به معرفی برنامه آموزش پیش از ازدواج، ضرورت آموزش پیش از ازدواج پرداخت و قواعد گروه برای اعضا توضیح داده شد.

جلسه دوم: مرور جلسه قبل و ارزیابی تکالیفی که به اعضا گروه داده شده بود و از اعضا خواسته شد تعریفی از ارتباط ارائه دهند، سپس با هم تبادل نظر کنند و بیان کنند چه عواملی مانع ارتباط می شود و از آنها خواسته می شود مواردی را بیاد بیاورند که ارتباط خوبی با هم داشتند.

جلسه سوم: آموزش مهارت های حرف زدن می باشد در انتها یکی از اعضای گروه جمع بندی جلسه را انجام داد و بعد مشاور از اعضا خواست نظرشان را راجع به جلسه بیان نمایند.

جلسه چهارم: تعریفی از صمیمیت و ابعاد آن که شامل: صمیمیت هیجانی، صمیمیت روانشناختی، صمیمیت عقلانی، صمیمیت جنسی، صمیمیت بدنی، صمیمیت معنوی، صمیمیت زیبا شناختی، صمیمیت تفریحی و اجتماعی و صمیمیت در گذران وقت بود.

جلسه پنجم: آشنایی با یادگیری مهارت حل مسئله در زندگی زناشویی و مراحل فرایند آن بود. جلسه ششم: تکالیف بین زوجین و عنوان مهارت ترسیم مرزها برای آنها بیان شد. از افراد درخواست شد، خانواده‌ای از آشنایان را که بخوبی می‌شناسند و فکر می‌کنند مرزهای آن دچار مشکل است انتخاب کنند و آن خانواده را با مرزهایش ترسیم کند. سپس بنویسید کدام یک از مرزها دچار مشکل است و اشکال در آن باعث چه مسایلی شده است. جلسه هفتم: در این جلسه توضیحی از تعهد زناشویی و ضرورت آن در زندگی، فواید و مراحل آن ارائه شد.

یافته‌های پژوهش

الف) یافته‌های توصیفی

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار نمره‌های انتظارات زناشویی فرزندان دختر کارکنان در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری

متغیر	مرحله	شاخص آماری		میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	تعداد
		گروه	گروه					
انتظارات زناشویی	پیش‌آزمون	آزمایش	۱۱۲/۱۵	۱۸/۳۲	۶۲	۱۲۸	۱۳	
		گواه	۱۲۰/۶۲	۸/۱۱	۱۰۷	۱۲۸	۱۳	
	پس‌آزمون	آزمایش	۶۲/۴۶	۱۶/۱۴	۳۲	۹۰	۱۳	
		گواه	۱۲۰/۵۴	۸/۴۶	۱۰۸	۱۲۸	۱۳	
	پیگیری	آزمایش	۶۱/۶۲	۱۵/۸۴	۳۲	۸۹	۱۳	
		گواه	۱۲۱/۷۷	۷/۵۶	۱۱۰	۱۲۸	۱۳	

همان‌طوری در جدول ۱ نشان داده شده است در مرحله پیش‌آزمون میانگین و انحراف معیار انتظارات زناشویی هر یک از گروه‌ها به ترتیب گروه آزمایش ۱۱۲/۱۵ و ۱۸/۳۲ گروه گواه ۱۲۰/۶۲ و ۸/۱۱ در مرحله پس‌آزمون میانگین و انحراف معیار، گروه آزمایش ۶۲/۴۶ و ۱۶/۱۴، گروه گواه ۱۲۰/۵۴ و ۸/۴۶ و در مرحله پیگیری میانگین و انحراف معیار، گروه آزمایش ۶۱/۶۲ و ۱۵/۸۴، گروه گواه ۱۲۱/۷۷ و ۷/۵۶ بود.

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار نمره های نگرش های زناشویی فرزندان دختر کارکنان در مراحل پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری

متغیر	مرحله	شاخص آماری			میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	تعداد
		گروه	گروه	گروه					
نگرش های زناشویی	پیش آزمون	آزمایش	۹۷/۵۴	۲۶/۲۷	۳۸	۱۲۵	۱۳		
		گواه	۱۰۸/۹۲	۶/۰۶	۹۹	۱۱۷	۱۳		
	پس آزمون	آزمایش	۵۰/۸۵	۲۵/۰۲	۲۵	۱۰۸	۱۳		
		گواه	۱۱۰/۳۸	۶/۴۱	۹۹	۱۱۸	۱۳		
	پیگیری	آزمایش	۴۵/۹۲	۲۲/۵۶	۲۵	۱۰۴	۱۳		
		گواه	۱۱۰/۷۷	۶/۶۴	۱۰۲	۱۱۹	۱۳		

همان طوری که در جدول ۲ نشان داده شده است در مرحله پیش آزمون میانگین و انحراف معیار نگرش های زناشویی هر یک از گروه ها به ترتیب گروه آزمایش ۹۷/۵۴ و ۲۶/۲۷، گروه گواه ۱۰۸/۹۲ و ۶/۰۶، در مرحله پس آزمون میانگین و انحراف معیار، گروه آزمایش ۵۰/۸۵ و ۲۵/۰۲، گروه گواه ۱۱۰/۳۸ و ۶/۴۱ و در مرحله پیگیری میانگین و انحراف معیار، گروه آزمایش ۴۵/۹۲ و ۲۲/۵۶ و گروه گواه ۱۱۰/۷۷ و ۶/۶۴ بودند.

ب) یافته های مربوط به فرضیه های تحقیق

جدول ۳: نتایج تحلیل واریانس چند متغیری (مانکوا) بر روی میانگین پیگیری نمرات انتظارات زناشویی و نگرش های زناشویی فرزندان دختر در آستانه ازدواج کارکنان گروه های آزمایش و گواه با کنترل پیش آزمون

نام آزمون	مقدار	df فرضیه	df خطا	F	سطح معنی داری (p)	مجذور اتا	توان آماری
آزمون اثر پیلاپی	۰/۹۰۲	۲	۲۱	۹۶/۴۳	۰/۰۰۰۱	۰/۹۰	۱/۰۰
آزمون لامبدای ویلکز	۰/۰۹۸	۲	۲۱	۹۶/۴۳	۰/۰۰۰۱	۰/۹۰	۱/۰۰
آزمون اثر هتلینگ	۹/۱۸	۲	۲۱	۹۶/۴۳	۰/۰۰۰۱	۰/۹۰	۱/۰۰
آزمون بزرگترین ریشه روی	۹/۱۸	۲	۲۱	۹۶/۴۳	۰/۰۰۰۱	۰/۹۰	۱/۰۰

همان طوری که در جدول مشاهده می شود در مرحله پیگیری با کنترل پیش آزمون سطوح معنی داری همه آزمونها، بیانگر آن هستند که بین فرزندان دختر در آستانه ازدواج کارکنان گروه های آزمایش و گواه حداقل از لحاظ یکی از متغیرهای وابسته (انتظارات زناشویی و نگرش های زناشویی) تفاوت معنی داری وجود دارد ($F=96/43$ و $p < 0/0001$)، برای پی بردن به این نکته که از لحاظ کدام متغیر بین دو گروه تفاوت وجود دارد، دو تحلیل کواریانس یک راهه در متن مانکوا انجام گرفت که نتایج آن در جدول شماره ۳ ارائه شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با ۰/۹۰

می باشد، یعنی ۹۰ درصد تفاوت های فردی در نمرات پیگیری انتظارات زناشویی و نگرش های زناشویی مربوط به تأثیر آموزش پیش از ازدواج می باشد. توان آماری برابر با ۱ است، یعنی امکان خطای نوع دوم وجود نداشته است.

جدول ۴: نتایج تحلیل کواریانس یک راهه در متن مانکوا بر روی پس آزمون میانگین نمرات انتظارات زناشویی و نگرش های زناشویی فرزندان دختر در آستانه ازدواج کارکنان گروه های آزمایش و گواه با کنترل پیش آزمون

متغیر	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری p	مجذور اتا	توان آماری
زناشویی انتظارات	پیش آزمون	۵۷۵/۰۹	۱	۵۷۵/۰۹	۴/۱۵	۰/۰۵۴	۰/۱۶	۰/۴۹۶
	گروه	۲۲۶۱۷/۱۵	۱	۲۲۶۱۷/۱۵	۱۶۳/۴۲	۰/۰۰۰۱	۰/۸۸	۱/۰۰
	خطا	۳۰۴۴/۶۹	۲۲	۱۳۸/۳۹				
نگرش های زناشویی	پیش آزمون	۱۱۹۸/۸۷	۱	۱۱۹۸/۸۷	۴/۹۸	۰/۰۳۶	۰/۱۸	۰/۵۷۰
	گروه	۲۷۲۵۸/۸۵	۱	۲۷۲۵۸/۸۵	۱۱۳/۴۴	۰/۰۰۰۱	۰/۸۳	۱/۰۰
	خطا	۵۲۸۶/۱۶	۲۲	۲۴۰/۲۸				

همان طور که در جدول ارائه شده است با کنترل پیش آزمون بین فرزندان دختر کارکنان گروه های آزمایش و گروه گواه از لحاظ انتظارات زناشویی تفاوت معنی داری مشاهده می شود ($F=163/42$ و $p<0/0001$). به عبارت دیگر، آموزش پیش از ازدواج با توجه به میانگین انتظارات زناشویی فرزندان دختر کارکنان گروه آزمایش در مرحله پیگیری (یک ماهه) نسبت به میانگین فرزندان دختر کارکنان گروه گواه، موجب تداوم بهبود (کاهش) انتظارات زناشویی فرزندان دختر کارکنان گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با ۰/۸۸ می باشد، یعنی ۸۸ درصد تفاوت های فردی در نمرات پیگیری انتظارات زناشویی مربوط به تأثیر آموزش پیش از ازدواج می باشد. توان آماری برابر با ۱ است، یعنی امکان خطای نوع دوم وجود نداشته است.

همچنین با کنترل پیش آزمون بین فرزندان دختر کارکنان گروه های آزمایش و گروه گواه از لحاظ نگرش های زناشویی تفاوت معنی داری وجود دارد ($F=113/44$ و $p<0/0001$). به عبارت دیگر، آموزش پیش از ازدواج با توجه به میانگین نگرش های زناشویی فرزندان دختر کارکنان گروه آزمایش در مرحله پیگیری (یک ماهه) نسبت به میانگین فرزندان دختر کارکنان گروه گواه، موجب تداوم بهبود (کاهش) نگرش های زناشویی فرزندان دختر کارکنان گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با ۰/۸۳ می باشد، یعنی ۸۳ درصد تفاوت های فردی در نمرات پیگیری نگرش های زناشویی مربوط به تأثیر آموزش پیش از ازدواج می باشد. توان آماری برابر با ۱ است، یعنی امکان خطای نوع دوم وجود نداشته است.

برای رعایت پیش فرض تساوی واریانس ها متغیر های تحقیق از آزمون لوین استفاده شده است که نتایج آن در جدول ارائه شده است.

جدول ۵: نتایج آزمون لوین در مورد پیش فرض تساوی واریانس های نمره ها متغیرهای تحقیق دو گروه در جامعه

متغیر	F	درجه آزادی اول	درجه آزادی دوم	سطح معنی داری
انتظارات زناشویی	۲/۶۱	۱	۲۴	۰/۱۱۹
نگرش های زناشویی	۶/۱۱	۱	۲۴	۰/۰۲۱

جدول ۶: نتایج تحلیل کواریانس یک راهه در متن مانکوا بر روی پس آزمون میانگین نمرات انتظارات زناشویی و نگرش های زناشویی فرزندان دختر کارکنان در آستانه ازدواج گروه های آزمایش و گواه با کنترل پیش آزمون

متغیر	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری p	مجذوراتا	توان آماری
زناشویی انتظارات	پیش آزمون	۵۷۹/۵۰	۱	۵۷۹/۵۰	۳/۸۱	۰/۰۶۴	۰/۱۵	۰/۴۶۳
	گروه	۲۱۱۵/۳۲	۱	۲۱۱۵/۳۲	۱۳۸/۹۵	۰/۰۰۰۱	۰/۸۶	۱/۰۰
	خطا	۳۳۴۱/۵۲	۲۲	۲۹/۰۸				
نگرش های زناشویی	پیش آزمون	۴۵۳۶/۷۰	۱	۴۵۳۶/۷۰	۲۹/۰۸	۰/۰۰۰۱	۰/۵۶	۰/۹۹۹
	گروه	۲۴۱۰۲/۸۳	۱	۲۴۱۰۲/۸۳	۱۵۴/۵۳	۰/۰۰۰۱	۰/۸۷	۱/۰۰
	خطا	۳۴۳۱/۲۴	۲۲	۱۵۵/۹۶				

همان طوری که در جدول شماره ۶ ملاحظه می شود با کنترل پیش آزمون بین فرزندان دختر در آستانه ازدواج کارکنان گروه های آزمایش و گروه گواه از لحاظ انتظارات زناشویی تفاوت معنی داری وجود دارد ($F=138/95$ و $p<0/0001$)، بنابراین فرضیه اول تأیید می گردد. به عبارت دیگر، آموزش پیش از ازدواج با توجه به میانگین انتظارات زناشویی فرزندان دختر کارکنان گروه آزمایش در پس آزمون نسبت به میانگین فرزندان دختر کارکنان گروه گواه، موجب بهبود (کاهش) انتظارات زناشویی گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با $0/86$ می باشد، یعنی ۸۶ درصد تفاوت های فردی در نمرات پس آزمون انتظارات زناشویی مربوط به تأثیر آموزش پیش از ازدواج می باشد. توان آماری برابر با ۱ است.

همچنین با کنترل پیش آزمون بین فرزندان دختر کارکنان در آستانه ازدواج گروه های آزمایش و گروه گواه از لحاظ نگرش های زناشویی تفاوت معنی داری وجود دارد ($p<0/0001$) و $F=154/53$ ، در نتیجه فرضیه دوم تأیید می گردد. به عبارت دیگر، آموزش پیش از ازدواج با توجه به میانگین نگرش های زناشویی فرزندان دختر کارکنان گروه آزمایش در پس آزمون نسبت به میانگین فرزندان دختر کارکنان گروه گواه، موجب بهبود (کاهش) نگرش های زناشویی گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با $0/87$ می باشد، یعنی ۸۷ درصد تفاوت های فردی در نمرات پس آزمون نگرش های زناشویی مربوط به تأثیر آموزش پیش از ازدواج می باشد. توان آماری برابر با ۱ است.

بحث و نتیجه گیری

آموزش پیش از ازدواج باعث بهبود انتظارات زناشویی فرزندان دختر در آستانه ازدواج کارکنان شرکت ملی مناطق نفت خیز جنوب می شود.

با کنترل پیش از آموزش بین فرزندان دختر کارکنان گروه های آزمایش و گروه گواه از لحاظ انتظارات زناشویی تفاوت معنی داری مشاهده می شود ($F=۱۶۳/۴۲$ و $p<۰/۰۰۰۱$). به عبارت دیگر، آموزش پیش از ازدواج با توجه به میانگین انتظارات زناشویی فرزندان دختر کارکنان گروه آزمایش در مرحله پیگیری (یک ماهه) نسبت به میانگین فرزندان دختر کارکنان گروه گواه، موجب تداوم بهبود (کاهش) انتظارات زناشویی فرزندان دختر کارکنان گروه آزمایش شده است. این تحقیق با یافته های (امیدوار ۱۳۸۶) و نوابی نژاد همسو است همچنین با یافته های دیلون، چیز، دیکسون و البس (۲۰۰۵) و کارل و دوهرتی^۱ (۲۰۰۵)، شارپ و گانگک (۲۰۰۰) که همسو است.

آموزش فرزندان در آستانه ازدواج ابعاد انتظارات زناشویی آنها را بهبود می بخشد.

۱-۱ آموزش پیش از ازدواج باعث تعدیل انتظارات آزمودنی ها در حیطه انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی می شود با کنترل پیش از آموزش بین فرزندان دختر در آستانه ازدواج کارکنان در گروه های آزمایش و گروه گواه از لحاظ انتظارات زناشویی در حیطه انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی تفاوت معنی داری وجود دارد ($F=۶۹/۳۹$ و $p<۰/۰۰۰۱$). بنابراین فرضیه ۱-۱ تأیید می گردد. به عبارت دیگر، آموزش پیش از ازدواج با توجه به میانگین انتظارات زناشویی در حیطه انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی فرزندان کارکنان گروه آزمایش در پس از آموزش نسبت به میانگین فرزندان کارکنان گروه گواه، موجب بهبود (کاهش) انتظارات زناشویی در حیطه انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با ۰/۵۹ می باشد، یعنی ۵۹ درصد تفاوت های فردی در نمرات پس از آموزش انتظارات زناشویی در حیطه انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی مربوط به تأثیر آموزش پیش از ازدواج می باشد. توان آماری برابر با ۱ است.

۱-۲ آموزش پیش از ازدواج باعث تعدیل انتظارات در حیطه انتظار از زندگی زناشویی در آزمودنی های می شود.

با کنترل پیش از آموزش بین فرزندان دختر در آستانه ازدواج کارکنان در گروه های آزمایش و گروه گواه از لحاظ انتظارات زناشویی در حیطه انتظار از زندگی زناشویی تفاوت معنی داری وجود دارد ($F=۴۸/۵۱$ و $p<۰/۰۰۰۱$). در نتیجه فرضیه ۱-۲ تأیید می گردد. به عبارت دیگر، آموزش پیش از ازدواج با توجه به میانگین انتظارات زناشویی در حیطه انتظار از زندگی زناشویی فرزندان کارکنان گروه آزمایش در پس از آموزش نسبت به میانگین فرزندان کارکنان گروه گواه، موجب بهبود (کاهش) انتظارات زناشویی در حیطه انتظار از زندگی زناشویی گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با ۰/۵۱ می باشد، یعنی ۵۱ درصد تفاوت های فردی در نمرات پس از آموزش انتظارات زناشویی در حیطه انتظار از زندگی زناشویی مربوط به تأثیر آموزش پیش از ازدواج می باشد. توان آماری برابر با ۱ است.

۳-۱ آموزش پیش از ازدواج باعث تعدیل انتظار از زندگی ایده آل در آزمودنی ها می شود. با کنترل پیش آزمون بین فرزندان دختر در آستانه ازدواج کارکنان در گروه های آزمایش و گروه گواه از لحاظ انتظارات زناشویی در حیطه انتظار از یک رابطه ایده آل تفاوت معنی داری مشاهده می شود ($p < 0/0001$ و $F=176/13$)، بنابراین فرضیه ۳-۱ تأیید می گردد. به عبارت دیگر، آموزش پیش از ازدواج با توجه به میانگین انتظارات زناشویی در حیطه انتظار از یک رابطه ایده آل فرزندان کارکنان گروه آزمایش در پس آزمون نسبت به میانگین فرزندان کارکنان گروه گواه، موجب بهبود (کاهش) انتظارات زناشویی در حیطه انتظار از یک رابطه ایده آل گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با $0/79$ می باشد، یعنی 79 درصد تفاوت های فردی در نمرات پس آزمون انتظارات زناشویی در حیطه انتظار از یک رابطه ایده آل مربوط به تأثیر آموزش پیش از ازدواج می باشد. توان آماری برابر با 1 است.

آموزش پیش از ازدواج باعث بهبود نگرشهای زناشویی فرزندان دختر کارکنان شرکت ملی مناطق نفت خیز جنوب می شود.

همچنین با کنترل پیش آزمون بین فرزندان دختر کارکنان گروه های آزمایش و گروه گواه از لحاظ نگرش های زناشویی تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/0001$ و $F=113/44$). به عبارت دیگر، آموزش پیش از ازدواج با توجه به میانگین نگرش های زناشویی فرزندان دختر کارکنان گروه آزمایش در مرحله پیگیری (یک ماهه) نسبت به میانگین فرزندان دختر کارکنان گروه گواه، موجب تداوم بهبود (کاهش) نگرش های زناشویی فرزندان دختر کارکنان گروه آزمایش شده است.

این یافته ها با یافته های هیتز (۲۰۰۵) که به بررسی ویژگی های والدینی بر نگرشهای زناشویی دانشجویان بررسی طبقه اجتماعی و رفتار و نگرش زناشویی، و اولسون و گراوات (۱۹۶۸) بررسی تأثیر دوره آموزش ازدواج بر نگرش دانشجویان، همسو است.

- آموزش پیش از ازدواج ابعاد نگرشهای فرزندان در آستانه ازدواج را بهبود می بخشد.

۳-۲ آموزش پیش از ازدواج باعث بهبود نگرش در حیطه ایده آل سازی زندگی زناشویی به عنوان یک رابطه بدون مشکل، فرزندان در آستانه ازدواج می شود.

با کنترل پیش آزمون بین فرزندان کارکنان در آستانه ازدواج گروه های آزمایش و گروه گواه از لحاظ نگرش های زناشویی در حیطه ایده آل سازی زندگی زناشویی به عنوان یک رابطه بدون مشکل تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/0001$ و $F=105/65$)، بنابراین فرضیه ۳-۲ تأیید می گردد. به عبارت دیگر، آموزش پیش از ازدواج با توجه به میانگین حیطه ایده آل سازی زندگی زناشویی به عنوان یک رابطه بدون مشکل فرزندان کارکنان گروه آزمایش در پس آزمون نسبت به میانگین فرزندان کارکنان گروه گواه، موجب بهبود (کاهش) حیطه ایده آل سازی زندگی زناشویی به عنوان یک رابطه بدون مشکل گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با $0/69$ می باشد، یعنی 69 درصد تفاوت های فردی در نمرات پس آزمون نگرش های زناشویی در حیطه ایده آل سازی زندگی زناشویی به عنوان یک رابطه بدون مشکل مربوط به تأثیر آموزش پیش از ازدواج می باشد. توان آماری برابر با 1 است.

۲-۲ آموزش پیش از ازدواج باعث بهبود نگرش آزمودنی ها در حیطه «نگرشهای نقش جنسیتی و آرمانی در ازدواج» می شود.

با کنترل پیش آزمون بین فرزندان کارکنان در آستانه ازدواج گروه های آزمایش و گروه گواه از لحاظ نگرش های زناشویی در حیطه نقش جنسیتی و آرمانی ازدواج تفاوت معنی داری وجود دارد ($F=71/20$ و $p<0/0001$)، در نتیجه فرضیه ۲-۲ تأیید می گردد. به عبارت دیگر، آموزش پیش از ازدواج با توجه به میانگین حیطه نقش جنسیتی و آرمانی ازدواج فرزندان کارکنان گروه آزمایش در پس آزمون نسبت به میانگین فرزندان کارکنان گروه گواه، موجب بهبود (کاهش) حیطه نقش جنسیتی و آرمانی ازدواج گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با $0/60$ می باشد، یعنی 60 درصد تفاوت های فردی در نمرات پس آزمون نگرش های زناشویی در حیطه نقش جنسیتی و آرمانی ازدواج مربوط به تأثیر آموزش پیش از ازدواج می باشد. توان آماری برابر با 1 است.

۲-۳ آموزش پیش از ازدواج باعث بهبود نگرش آزمودنی ها در حیطه «نگرش به زندگی زناشویی بعنوان یک رابطه در معرض خطر» می شود.

با کنترل پیش آزمون بین فرزندان کارکنان در آستانه ازدواج گروه های آزمایش و گروه گواه از لحاظ نگرش های زناشویی در حیطه زندگی زناشویی به عنوان یک رابطه در معرض خطر تفاوت معنی داری مشاهده می شود ($F=101/19$ و $p<0/0001$)، بنابراین فرضیه ۲-۳ تأیید می گردد. به عبارت دیگر، آموزش پیش از ازدواج با توجه به میانگین حیطه زندگی زناشویی به عنوان یک رابطه در معرض خطر فرزندان کارکنان گروه آزمایش در پس آزمون نسبت به میانگین فرزندان کارکنان گروه گواه، موجب بهبود (کاهش) حیطه زندگی زناشویی به عنوان یک رابطه در معرض خطر گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با $0/68$ می باشد، یعنی 68 درصد تفاوت های فردی در نمرات پس آزمون نگرش های زناشویی در حیطه زندگی زناشویی به عنوان یک رابطه در معرض خطر مربوط به تأثیر آموزش پیش از ازدواج می باشد. توان آماری برابر با 1 است.

منابع

- امیدوار، بنفشه (۱۳۸۶). بررسی اثربخشی آموزش پیش از ازدواج بر نگرشهای و انتظارات دانشجویان شهر شیراز.
- خمسه، اکرم (۱۳۸۲). آموزش قبل از ازدواج. تهران: نشر دانشگاه الزهرا. پژوهشکده زنان.
- خوشابی، کتایون (۱۳۸۸). کودک آزاری: انواع آزار جسمی، جنسی، عاطفی و بی توجهی به کودکان تهران. نشر: قطره.
- ستوده، هدایت ا... (۱۳۷۹). آسیب شناسی اجتماعی، تهران: نشر آوای نور.
- فقیر پور، مقصود (۱۳۸۴). مشاوره قبل از ازدواج: گیلان نشر رستکار.
- کوئن، بروس (۲۰۰۳). درآمدی بر جامعه شناسی. (ترجمه محسن ثلاثی، ۱۳۷۲) تهران: نشر: فرهنگ معاصر.
- نوابی نژاد، شکوه. (۱۳۸۰). مشاوره و ازدواج و خانواده درمانی، تهران: نشر. انجمن اولیا و مربیان.

- Cate, R. (1978). Teaching Method and Premarital Conflict and Prevention of Divorce. *Journal of Marriage and Family*, 64, 1, 180-193.
- Corroll, J. S. & Dohetry, W. J. 2003. Evaluating The Effectiveness of Premarital Prevention Program: Ameta – Analytic
- Dillon, H. N, Chair, P. C., dixon, W. & Ellis, J. (2005). Family violence and divorce *Family & Marriage. Issues*, vol.19, No. 6, 750-768
- Heater, K. K. (2005). Investigation of Variable Influencing Colledge Students Marital Attitudes and Fear of Intimacy. Ball State University
- Les, Drs & Parrott. (2001). I Love More: how everyday problems can strengthen your marriage. The Office Of Planning, Research, Evaluation in the Administration for Children and Families, Department Of Health and Human Service.
- Locksley, R. (1982). Social class attitudes and behavior. *Journal of Marriage and Family*, vol. 44, No. 2. pp.424-440
- Olson, D. H. Gravatt, E. (1968). Attitude Chnage in a functional marriage course. *The family coordinator*, vol :17, No, 2, pp-99-104.
- Sharp, E. A., & Ganeng, L. H. (2000) Rasing awareness about marital expectation are unrealistic beliefs changed by integrative teaching ? <http://www.blackwe;synergy.com>